

KRİPTO PARA KAYNAKLI KAZANÇLARIN VERGİLENDİRİLMESİ

TAXATION OF EARNINGS FROM CRYPTO CURRENCY

Osman ÖZDEMİR*

ÖZ

Vergi mükelleflerinin vergisel yükümlülüklerinden kaçınmak amacıyla, vergi sığınaklarını kullanmaları bilinen bir gerçektir. Kripto varlıkların yaygınlaştığı günümüzde ise, kripto paraların ortaya çıkması ile kayıt dışı kazançların kayıt altına alınması sorunu yeni bir boyut kazanmıştır. Zira, kripto paralar son dönemdeki fiyat hareketleri ile vergi dışı kalmış oldukça büyük bir kazanç alanı oluşturmuşlardır. Ancak kripto paraların vergilendirilmesinde sorun; anonim olmaları ve takiplerinin güçlüğü yanında bu kripto varlıkların vergi uygulaması bakımında hangi varlık sınıfında değerlendirileceği ve mevcut yasal çerçevede bu varlıkların vergilendirmesine ilişkin eksikliklerdir. Bu çalışmanın amacı da, kripto paraların vergilendirilmesi halinde hangi varlık sınıfında değerlendirilerek vergilendirilebileceği, mevcut ve potansiyel mevzuat hükümleri çerçevesinde

ABSTRACT

It is a known fact that taxpayers use tax shelters to avoid their tax liabilities. Nowadays, when crypto assets become widespread, the problem of recording unregistered earnings has gained a new dimension with the emergence of cryptocurrencies. Because, with the price movements in the last period, cryptocurrencies have created a huge profit area that is out of tax. However, the problem with taxation of cryptocurrencies; In addition to their anonymity and difficulty in tracking, these are the deficiencies in which asset class these crypto assets will be evaluated in terms of taxation and taxation of these assets in the current legal framework. The purpose of this study is to bring suggestions for taxation of cryptocurrencies by revealing the risks and opportunities of taxation possibilities, how they can be taxed within the framework of current and potential legislation provisions.

* Vergi Müfettişi, Hazine ve Maliye Bakanlığı, osman.ozdemir@vdk.gov.tr, ORC-ID: 0000-0002-0020-894X. Özdemir, O. (Eylül 2021). Kripto Para Kaynaklı Kazançların Vergilendirilmesi, *Vergi Raporu*, 264, (76-90).

nasıl vergilendirilebileceği ve bu vergilendirme ihtimallerinin taşıdığı sakınca ve fırsatlar ortaya konularak kripto paraların vergilendirilmesine yönelik öneriler getirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kripto Paralar, Bitcoin, Vergi Sığınakları, Kayıt Dışı Kazanç

JEL Sınıflandırma Kodları: A1, E63, E62.

GİRİŞ

Kriptografiye dayalı dijital finansal varlıklar yani “kripto varlıklar” 2009’da kurulduklarından ve daha sonraki büyümelerinden ve giderek yaygınlaşan kullanımlarından bu yana ,politika yapıcılar için önemli bir konu olarak ortaya çıkmıştır. Tek tip bir tanımı bulunmayan ve çok çeşitli heterojen biçim ve amaçlara yayılan kripto varlıklar, politika yapıcılar için zorluklar oluşturan bir dizi doğal ve benzersiz özelliğe sahiptir. Bu zorluklar, merkezi kontrol eksikliğinden, anonimlikten, değerlendirme zorluklarından, finansal araçların ve maddi olmayan varlıkların her ikisini de içeren karma özelliklerinden ve bu varlıkların biçiminin yanı sıra, temel teknolojinin hızlı evriminden kaynaklanmaktadır. Bu özelliği ile kripto paralar da covid-19 salgını ile beraber ülkelerin merkez bankalarının parasal genişlemeleri sonrası ortaya çıkan yüksek enflasyon endişeleri ile geniş halk kitleleri tarafından da ilgi görmeye başlamış ve oldukça yüksek piyasa değerlerine ulaşarak kamu otoritelerinin de dikkatini çekecek seviyede vergilendirilmemiş kazançları içerisinde barındıran bir vergi sığınağına dönüşmüştür.

Kripto paraların anonim olma ve takibinin güçlüğü gibi faktörler bakımından elverişli bir vergi sığınağı haline gelmiş olmaları, kayıt dışı ekonominin bir kısmının kıyı ötesi finansal işlemlerden bu sanal varlıklara doğru kayması sonucunu doğurmuştur. Hazine ve Maliye Bakanlığı (HMB), Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB), Sermaye Piyasası Kurumu (SPK) ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK)

Keywords: Crypto Coins, Bitcoin, Tax Shelters, Unrecorded Earnings

JEL Classification Codes: A1, E63, E62

ile birlikte hareket ederek kripto varlıkların para, emtia yada finansal varlık olarak nitelendirilerek vergilendirilmesi hazırlığı içerisinde olduklarını yaptıkları basın açıklaması ile gündeme taşınmıştır. TCMB bu kapsamda yayımlamış olduğu bir yönetmelik ile kripto varlıkların sınıflandırılmasına ve bir ödeme aracı olarak kullanımını engellemeye dönük hükümlere yer verirken; HMB ise 1 Nisan 2021 tarihinde yapmış olduğu basın açıklamasında “Günümüz dünyasında birçok ülkede mali istihbarat birimleri (Financial Intelligence Unit – FIU) suç gelirlerinin aklanmasıyla ve terörizmin finansmanı ile mücadele etmektedir. Ülkemizde bu mücadele esas itibarıyla, Bakanlığımız bünyesinde Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK) Başkanlığı’nca yürütülmektedir. MASAK, anılan fonksiyonları icra edebilmek için uygulama stratejileri geliştirmekte, ilgili kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyon sağlamakta, görüş ve bilgi alışverişinde bulunmaktadır. MASAK mali ve finansal birçok alanda çalışma yürütmektedir. Bu anlamda son yıllarda gündemde yer alan kripto varlıklar, özellikleri itibarıyla kullanıcılarına bazı kolaylıklar sağlıyor olsa da, özellikle anonim bir yapıda olmaları dolayısıyla suç gelirlerinin aklanması ve terörizmin finansmanı faaliyetlerinde de yoğun olarak kullanılabilir. MASAK’ın görev ve yetkileri çerçevesinde ve söz konusu suçlarla mücadele kapsamında kripto varlık alım-satım platformları gibi bu alanda faaliyet gösteren piyasa aktörlerinden konuya ilişkin olarak bilgi talep edilebilmektedir. Yapılan çalışma da MASAK’ın bahsedilen görev ve so-

rumlulukları içerisinde bulunmaktadır” şeklinde açıklamada bulunarak konunun yakından izlendiğini beyan etmektedir.¹

Bu kapsamda kripto paraların sınıflandırılmasının ve kamu otoritelerinin bu kapsamda yapacakları düzenlemelerin; bu varlıkların madencileri, alım satımını yapanları ve yatırımcılarının vergisel yükümlülükleri açısından derinden etkileyeceği açıktır. Bu çalışmanın amacı da kripto paraların bir vergi sığınağı haline gelmesine bağlı vergi kaçakçılığı ve diğer ekonomik ve mali suçlar için elverişli yapısının ortadan kaldırılmasına dönük olarak vergi idaresi ve piyasa düzenleyicileri tarafından kripto paraların bir varlık sınıfı içerisinde sınıflandırılmasının, mali regülasyonun ve vergilendirmesinin ne şekilde olması gerektiği yönünde görüş ve değerlendirmelerde bulunmaktır.

1- KRİPTOGRAFIYE DAYALI DİJİTAL FİNANSAL VARLIKLAR “KRİPTO VARLIKLAR” NEDİR?

Küreselleşme ile birlikte bilim ve teknoloji dünyasında meydana gelen gelişmeleri takip edebilmek ve bilişim dünyasının hızına yetişebilmek çok önemli hale gelmiştir. Artık ticari hayatta eskiden beri kullanılan tüketim ve üretim faktörleri yerini bilgi ve teknoloji kavramlarına bırakmaya başlamıştır.²

Bu durum ödeme aracı olarak nitelenen para ve benzeri nitelikteki varlıkları da doğrudan etkilemiştir. Özellikle elektronik para veya kripto para olarak adlandırılan yeni nesil kıymetler bunun

eseridir. Dijital ekonomi olarak tanımlanan bu sistem, internet tabanlı uygulamalar aracı kılınarak gerçekleştirilmektedir.³

Kripto varlıklar, hali hazırda uluslararası kabul görmüş standart bir tanıma sahip değildir. Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesine Yönelik Mali Eylem Görev Gücü (FATF) kripto varlıkları bir “sanal varlık” ya da “olabilecek dijital bir değer temsili” olarak tanımlasa da; dijital varlıklar takas edilebilen, transfer edilebilen ve ödeme veya yatırım amacıyla kullanılabilen varlıklardır.⁴

Ortak bir tanım ve düzenleyici kurumlar tarafından uluslararası konulmuş standartların eksikliği göz önüne alındığında kripto varlıklara kişi ve kurumlar kendi terminolojilerini ve tanımlarını kullanma eğilimindedir. Bununla birlikte, kripto varlık terimi genellikle Dağıtılmış Defter Teknolojisine (DLT) dayalı dijital finansal varlık türlerine atıfta bulunmak için kullanılmakta ve algılanan veya içsel değerinin bir parçası olarak değerlendirilmektedir.

Kripto varlıkların herhangi bir tanımında bu iki unsurun gerekli olduğu düşünülse de, bu özelliklere sahip varlıkları kripto varlıklar olarak nitelendirmenin yeterli olup olmadığı sorusu Uluslararası Para Fonu (IMF), Avrupa Bankacılık Otoritesi (EBA) ve Avrupa Menkul Kıymetler ve Piyasalar Kurumu (ESMA) gibi uluslararası kuruluşları genellikle DLT’ye dayalı her varlığın bir kripto varlık olarak değerlendirilmesinden kaynaklanmaktadır. Buna karşılık, Avrupa Merkez Bankası (ECB) ise yalnızca dijital biçimde kayde-

¹ TC Hazine ve Maliye Bakanlığı Basın Açıklaması. (<https://www.hmb.gov.tr/duyuru/basin-aciklamasi-6>). Erişim tarihi: 26 Nisan 2020.

² Fatih PEKŞEN. “Bilgisayar Programı Yazılımı, Web Tasarımı ve Uygulamaları Faaliyetlerinin Vergilendirilmesi”, Vergi Raporu Dergisi, Sayı:231. 2020. S. 57-64.

³ Fatih PEKŞEN ve diğerleri. Dijital Tanıtım ve Pazarlamada Sosyal Medyanın Rolü ve Vergilendirilmesi, Bilişim Çağında Vergi Hukuku, Ekin Yayınevi (2020) Sayfa 23-45

⁴ Financial Action Task Force. “Kara Para Aklamayla Mücadele ve Terörizmin Finansmanı ve Yayılmasının Finansmanına İlişkin Uluslararası Standartlar (2019)”. (<http://www.fatf-gafi.org>). Erişim Tarihi: 10 Mart 2021

dilmiş varlıkları dikkate almaktan yanadır.⁵

Yakın zamanda yayımlanan ve kripto varlıkların ödeme aracı olarak kullanılmasının önüne geçme amacıyla yayımlanmış TCMB Yönetmeliği'ne göre ise; kripto varlık, dağıtık defter teknolojisi veya benzer bir teknoloji kullanılarak sanal olarak oluşturulup dijital ağlar üzerinden dağıtımı yapılan, ancak itibari para, kaydi para, elektronik para, ödeme aracı, menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracı olarak nitelendirilmeyen gayri maddi varlık şeklinde tanımlanmış olup daha çok ne olduklarından ziyade ne olmadıkları üzerinde durulmuştur.⁶

Bu kapsamda kripto paralar; kriptografi temelli blokzinciri olarak adlandırılan bir yapı kullanılarak oluşturulan, fiziksel varlıkları olmayan, herhangi bir merkezi bulunmayan, herhangi bir otorite tarafından kontrol edilmeyen, taraflar arası hızlı ve düşük maliyetli ve güvenli bir para transferi sağlayan, elektronik ortamlarda işlem gören sanal para birimleri şeklinde tanımlanabilir.⁷

Blockchain (Blokzincir) teknolojisi ise en basit anlatımıyla dijital verilerin ağ kullanıcıları arasında paylaşılmasını sağlayan, kullanıcı şifresi yanında matematiksel bir problemin cevaplanması ve diğer kullanıcıların da ulaşılan cevap

üzerinde mutabakat sağlaması ile eklemlenen blok üzerinden veri paylaşmasına olanak sağlayan bir sistemdir. Blok zincir ağ sistemi içerisinde büyük bir veri tabanına sahiptir. Oluşan bu veriler sıralı bir şekilde bloklara kayıt edilmektedir. Her bir bloğun bir kapasitesi mevcuttur. Blok kapasitesi dolduğu zaman başka bir blok üretilmekte ve bu bloklar birbirine zincirlerle yani kripto şifreleme tekniği ile bağlanmaktadır. Blok zinciri muhasebe sisteminde kayıt defteri olan Büyük Defteri ifade etmektedir.⁸

2009'da Satoshi Nakamoto tarafından oluşturulan Bitcoin, ilk blok zincirine dayalı merkeziyetsiz kripto paradır. Kripto paraların toplam piyasa hacminin günümüzde 2.5 Trilyon Amerikan Dolarını aştığı görülmektedir.⁹ Bitcoin dışındaki kripto para birimlerine genel olarak altcoin denilir ki, bu kısaltma alternatif ve coin yani madeni para'nın birleşimidir.

Kripto para birimlerinin geleneksel paralarından temel farkı; geleneksel para sistemlerinde hükümetler ihtiyaç duyduklarında ya da uyguladıkları para politikası sonucunda gerektiğinde para basma yetkilerini kullanmaktadırlar. Bitcoin yani kripto para sisteminde ise para basılmaz, para keşfedilir. Bitcoin ağının güvenliği ve işleyi-

⁵ Avrupa Bankacılık Otoritesi (EBA). "Avrupa Komisyonu'na kripto varlıklar hakkında tavsiyeler içeren rapor" (2019) (<https://www.eba.europa.eu/eba-reports-on-crypto-assets>) Erişim Tarihi: 10 Mart 2021

Avrupa Menkul Kıymetler ve Piyasalar Kurumu (ESMA). "Öncü coin Teklifleri ve Kripto Varlıklar". (2019) (https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/esma50-157-1391_crypto_advice.pdf). Erişim Tarihi: 10 Mart 2021

ECB Kripto Varlıklar Görev Gücü. "Kripto Varlıklar: Finansal istikrar için çıkarımlar, para politikası, ödemeler ve piyasa altyapıları" (2019). (<https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecb.op223~3ce14e986c.en.pdf>). Erişim Tarihi: 10 Mart 2021

Uluslararası Para Fonu. "Kripto Varlıkların Düzenlenmesi" (2020) (<https://www.imf.org/en/Publications/fintech-notes/Issues/2020/01/09/Regulation-of-Crypto-Assets-48810>). Erişim Tarihi: 10 Mart 2021

⁶ 16/04/2021 Tarih Ve 31456 Sayılı Resmi Gazetede Yayımlanan Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmamasına Dair Yönetmelik (www.tcmb.gov.tr) Erişim Tarihi: 26 Nisan 2021

⁷ Osman Nuri Şahin. "TMS ve TFRS Işığında Muhasebe, Vergi ve Denetim Açısından Bitcoin ve Diğer Kripto Para Birimleri". Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, Sayı: 2018/4. 2018 S. 908.

⁸ Emrah Hakan AKİZ. "Kripto Paranın Vergilendirilmesi, Muhasebeleştirilmesi Ve Denetimi." İstanbul Ticaret Üniversitesi. İstanbul 2019. S. 8

⁹ Ntv.com.tr Haber Portalı. "Kripto parada toplam piyasa hacmi 2.5 trilyon doları aştı. Haberi." (<https://www.ntv.com.tr/teknoloji/guncel-bitcoin-ethereum-ve-binance-coin-fiyatlari-kripto-parada-toplam-piyasa-hacmi-2-5-trilyon-dolari-asti,WrDF-Bc7K40uhc2ncGjluYA>) Erişim Tarihi: 10 Haziran 2021

şini sağlayanlara bunun karşılığı olarak keşfedilen Bitcoin'leri ödül olarak vermektedir.¹⁰

Uygulamada "Mining" yani madenciler denilen kişiler, ağ üzerinde yürütülen problem çözme çalışmasının bir sonucu olarak blok oluşturulduğunda sistem tarafından ödüllendirilmekte yani kripto paraya sahip olmaktadır. Dolayısıyla Madenciler, blok zincir üzerindeki transferlerin gerçekleşmesini, kaydedilmesini sağlayan ve bu kayıtların saklanmasından sorumlu olan kişilerdir. Kişi kavramı burada blok zincire bağlı bilgisayarlara temsil etmektedir. Madenci denilmesinin sebebi ise, Bitcoin'in sınırlı sayıda bulunması ve bu sebeple altına benzetilmesinden öte gelmektedir.¹¹

Başlangıçta geleneksel finansal sistemin kapalı olduğu ve bu ödeme araçlarının gelişimi ve erişimi daha kolay olduğundan, sanal para birimleri spekülasyon olarak kullanılmak üzere hızla kabul görmüş ve sundukları anonimlik nedeniyle, değer aktarımı, suç veya yasadışı faaliyetlerin finansmanı için tercih edilmiştir. Bugün, bu varlıklar giderek yaygınlaşmakta ve artan değerleri ile önemli ölçüde dalgalanmaya devam etmesine rağmen tercih edilmektedir. Daha önce de belirttiğimiz gibi, çalışmamızın konusunu esas olarak Kriptografiye dayalı dijital finansal varlıklar; yani kripto paraların ne olduğu ve nasıl işlediğinden çok, bu kripto paralar üzerinden elde edilen kazançların vergi idaresi tarafından mali regülasyonun ne şekilde yapılması ve vergilendirmesinin ne şekilde olması gerektiğine dönüktür. Dünyada en çok kripto para kullanan ülkelerden biri olan Türkiye'de, günlük işlem hacminin 1 milyar doları aştığının değerlendirildiği bir ortamda, mali idarenin ortaya çıkan bu kazançların nasıl ver-

gilendirmesi gerektiği daha önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sebeple kripto paraların kavramsal çerçevesine çalışmamızın amacından sapmaması için yukarıdaki bilgiler ile yetinilecektir.

2- KRIPTO PARALARIN VERGİLENDİRMESİ YAKLAŞIMLARI

Dünya Ekonomik Forumu (WEF), yayınladığı bir araştırma ile dünyada en çok kripto para kullanan ülkeleri açıkladı. Açıklamaya göre nüfusuna oranla en çok kripto para kullanan ülke Nijerya olurken, Nijerya'yı Vietnam ve Filipinler takip ediyor. Listenin dördüncü sırasında ise Türkiye var. Türkiye, başını Bitcoin'in çektiği kripto paraların kullanımında dünyada dördüncü, Avrupa'da ise ilk sırada yer alıyor. Ülkemizde kripto para yatırımcılarının sayısı 1 milyonu aşmış durumdadır. Bu durum vergi dışı kalmış büyük bir alanı bize işaret etmektedir. Dünyada kripto paraların vergilendirilmesi uygulamalarının incelenmesinde ise, kripto paralar üzerinden hesaplanan vergiler konusunda farklı yöntemler uygulandığını görmekteyiz. Örneğin ABD'de kripto para sahiplerinden gelir vergisi alınırken, Almanya'da 600 Euro'dan düşük değerler için vergi uygulanmaktadır. Malta, Portekiz, Hong Kong ve Singapur'da da vergi alınmaktadır. Güney Kore'de ise, elde edilen kazançtan yüzde 20 vergi alınmasına dair çalışma başlatılmış durumdadır. Türkiye'de de kripto varlıklar vergilendirilmemektedir; ancak 2020 Eylül ayı sonunda Resmi Gazete'de yayınlanan "Yeni Ekonomi Programı"na (YEP) göre ise bu durumun değişeceği ve 2021 ile 2023 yılları arasında bu kripto finansal varlıkların "edinimi, alım, satım ve devir" işlemlerinde vergi düzenlenmesi yapılacağı planlanmaktadır.¹²

¹⁰ Saadetin KONUKSEVEN ve Tuna ÖZEN. *50 Yıllık Hayal Bitcoin*. Kapital Medya Hizmetleri A.Ş. İstanbul. 2018. S.79.

¹¹ Erkin ŞAHİNÖZ ve Vedat GÜVEN. *Blokzincir Kripto Paralar Bitcoin Satoshi Dünyayı Değiştiriyor*. Kronik Kitap İstanbul. 2018 S. 64

¹² Deutsche Welle Türkçe. "Kripto Paralara Vergi Geliyor. Haber".(<https://www.dw.com/tr/kripto-paralara-vergi-geliyor/a-56683872>) Erişim Tarihi: 15 Mart 2021.

Kripto paraların vergilendirilmesine özgü, hali hazırda ülkemizde yasal bir düzenleme bulunmamaktadır. Buradaki temel sorun; kripto paraların merkezi yapısının olmaması ve blockchain sisteminin izinin sürülemediği olmasının yanında, bu kripto paraların hangi varlık sınıfı içerisinde değerlendirileceğidir. Günümüzde vergilendirmenin nasıl yapılacağına dair dünyada genel kabul görmüş bir uygulama bulunmamaktadır. Kripto varlıklar bir emtia mıdır?, para mıdır? Yoksa bir finansal varlık mıdır? Öncelikle bu sorulara bir cevap bulmak gerekmektedir. Türkiye’de, BDDK tarafından yapılan 25 Kasım 2013 tarih ve 2013/32 sayılı açıklamada: *“Bitcoin’in 6493 sayılı, Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun, kapsamında elektronik para olarak değerlendirilemeyeceği ve bu kanun kapsamında gözetim ve denetiminin mümkün olmadığı”* belirtilmiştir. BDDK tarafından 2013 yılında yapılan bu açıklama sonrası uzun süre kamu otoriteleri konu hakkında sessiz kalmıştır. Dünyada Covid-19 salgını ile birlikte ülke merkez bankalarının parasal genişlemeleri ile birlikte salgın sonrası dönem için ortaya çıkan yüksek enflasyon korkusuna bağlı yatırımcıların yeni yatırım araçları araması sonrasında kripto paralarda meydana gelen hızlı artışla birlikte yeniden konu gündeme gelmiş ve kamu otoritelerinden yeni açıklamalar ve düzenleme hazırlıkları duyuruları ardı ardına gelmeye başlamıştır.

Bu kapsamda HMB yapmış olduğu bir basın açıklamasında kripto paralarla ilgili dünya genelinde oluşan kaygıların paylaşıldığı, konunun bankanlık tarafından yakından takip edildiği, TCMB, BDDK ve SPK ile iş birliği halinde çalışmaların yürütüldüğünü açıklamıştır. Hatta bu çalışmamızın tamamlanma aşamasında dahi konuya ilişkin

kamu otoriteleri tarafından düzenlemeler yapılmaya devam edilmekte ve yeni düzenlemelere çalışmamızda yer verilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda TCMB tarafından 16/04/2021 tarihinde yayımlanan “Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmamasına Dair Yönetmelik” hükümleri ile, ödemelerde kripto varlıkların kullanılmamasına, ödeme hizmetlerinin sunulmasında ve elektronik para ihracında kripto varlıkların doğrudan veya dolaylı olarak kullanılmamasına ve ödeme ve elektronik para kuruluşlarının kripto varlıklara ilişkin alım satım, saklama, transfer veya ihrac hizmetleri sunan platformlara veya bu platformlardan yapılacak fon aktarımlarına aracılık etmemesine ilişkin usul ve esaslar belirlenmiştir.¹³

Söz konusu yönetmelik hükümleri ile kripto varlık, dağıtık defter teknolojisi veya benzer bir teknoloji kullanılarak sanal olarak oluşturulup dijital ağlar üzerinden dağıtımı yapılan; ancak itibari para, kaydi para, elektronik para, ödeme aracı, menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracı olarak nitelendirilmeyen gayri maddi varlık şeklinde tanımlaması yapılmıştır. Buna göre, kripto varlıkların ne para ne de menkul kıymet olarak nitelendirilemeyecek bir gayri maddi varlık olarak değerlendirildiği görülmektedir.

Ancak Gelir İdaresi Başkanlığı Edirne Vergi Dairesi Başkanlığının 23/09/2020 tarih ve 60938891-120.01.02.09[GVK: 3-1]-E.33826 sayılı mirasçılara bitcoin varlığı karşılığında ödenecek tutarın veraset ve intikal vergisi yönünden değerlendirilmesini isteyen bir mükellefe verdiği özelge’de *“VİV Kanunun 17 nci maddesinde sayılan müessese ve kuruluşlar nezdinde bulunan para ve senetlerin varislere intikalinde öncelikle verginin ödendiğine dair bir tasdikname istenilmesi, tasdikname ibraz etmeyen varislerin istihkaklarından ise yüzde beş oranında tevkifat yapıldık-*

¹³ 16/04/2021 Tarih Ve 31456 Sayılı Resmi Gazetede Yayımlanan Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmamasına Dair Yönetmelik. (www.tcmb.gov.tr). Erişim Tarihi:26 Nisan 2021.

tan sonra ödemede bulunulması, tevkif edilen paraların da en geç bir hafta içinde mal sandığına yatırılarak durumun bağlı bulunulan vergi dairesine bildirilmesi gerekmektedir. Yukarıda yapılan açıklamalar çerçevesinde, muris ...'ya ait ...A.Ş. hesabında bulunan Bitcoin varlığının toplam değerinin mirasçılar tarafından veraset ve intikal vergisi beyannamesi ile beyan edilmesi ve tahakkuk edecek verginin ödenmesi halinde ilişik kesme belgesinin verilmesi gerekmekte olup, mirasçılarca beyanname verilmemesi durumunda ise daha sonra ödenecek vergiye mahsuben ... A.Ş. tarafından (yüzde beş) %5 oranında tevkifat yapıldıktan sonra kalan miktarın mirasçılara ödenmesi mümkün bulunmaktadır. Ayrıca, tevkif edilen paranın en geç bir hafta içinde en yakın vergi dairesine yatırılması ve durumun tarha yetkili vergi dairesine bildirilmesi gerektiği tabiidir.” Şeklinde görüş beyan ettiği görülmektedir.¹⁴

Bu nokta da TCMB'nın kripto varlıkları gayri maddi varlık olarak sınıflandırırken Gelir İdaresi Başkanlığı'nın vermiş olduğu bu özelgede bir kripto varlık olan bitcoini para olarak değerlendirdiği görülmektedir. Bu da kamu otoritelerinin dahi, kripto varlıkların bir varlık sınıfı içinde tasnifine ilişkin bir görüş birliği içerisinde olmadıklarını göstermektedir. Zaten bu çalışmamızın da ana amacı kripto paraların vergilendirmesinde mevcut yasal düzenlemeler çerçevesinde vergilendirmenin ne şekilde yapılabileceği ve mevzuatta var olan boşlukların nasıl tamamlanabileceğine dönük olacaktır.

Daha önce de belirttiğimiz gibi kripto paraların vergilendirilmesinde temel sorun bu varlıkların emtia, para ya da finansal varlık olarak sınıflandırılmasında kilitlenen görüş ayrılıklarından kaynaklanmaktadır. Kripto varlıkların emtia, para ya da finansal varlık olarak sınıflandırılmasına ilişkin görüşler ise şu şekilde ortaya konulabilir:

2.1- Kripto Paraları Emtia Olarak Değerlendiren Görüş

Kripto paraları emtia olarak değerlendiren görüşün temel argümanı kripto paraların altın ile benzer özelliklere sahip olduğunu ileri sürmelerinden kaynaklanmaktadır. Avusturya, Kanada, Çin ve Endonezya kripto parayı emtia olarak kabul ederken; Belçika, İtalya ve Polonya gibi ülkeler ise kripto paraları “para” olarak kabul ediyor. Ancak kripto paraların altın ile benzer özelliklerinin yanında farklılıklar da içerdiği bir gerçektir. Eski Gelir İdaresi Başkanlarından Adnan Ertürk'ün, geçmiş dönemli açıklamalarında ağırlık kazanan görüşün kripto paraların emtia olarak nitelendirilmesi gerekeceği yönünde olmuştur. Ancak şunu da belirtmek gerekir ki, önceki bölümde belirtildiği üzere Gelir İdaresi Başkanlığı'nın Veraset İntikal Vergisi uygulamasına ilişkin vermiş olduğu 23/09/2020 tarih ve 60938891-120.01.02.09[GVK: 3-1]-E.33826 sayılı özelgede kripto paraları para olarak değerlendirmiştir.

193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun (GVK), 1'nci maddesine göre gelir, bir gerçek kişinin bir takvim yılı içinde elde ettiği kazanç ve iratların net tutarı olarak tanımlanmış olup aynı Kanunun 2'nci maddesinde ise gelire giren kazanç ve iratlar 7 grup olarak sayılmıştır. Bu kanuni düzenlemelere göre; bir gelirin vergilendirilebilmesi için, 2'nci maddede sayılan gelir gruplarından Birinin konusuna girmelidir. Bu yedi gelir unsurundan birine girmeyen bir kazanç ya da irat, gelir vergisinin konusu dışında kalmaktadır. Gelir Vergisi sistemimizde, belli bir kaynağa bağlı gelir öğelerinin yanında, böyle bir kaynağa bağlı olmayan ya da süreklilik taşımayan kimi gelirler ise, diğer kazanç ve irat olarak değerlendirilmiş olup bu kazanç ve iratların “değer artış kazancı” veya

¹⁴ Gelir İdaresi Başkanlığı Edirne Vergi Dairesi Başkanlığının 23/09/2020 tarih ve 60938891-120.01.02.09[GVK: 3-1]-E.33826 sayılı Özelgesi. (<https://gib.gov.tr/mirasclara-bitcoin-varligi-karsiliginda-odenecek-tutarin-veraset-ve-intikal-vergisi-yonunden>). Erişim Tarihi: 25 Nisan 2021

“arizi kazanç” olarak vergiye bağlı tutulmuştur. Kanunun 2’nci maddesinde sayılan gelir gruplarından “diğer kazanç ve iratlar” ilk bakışta, önceki 6 gruba girmeyen gelirlerin bu grupta vergilendirileceği izlenimini veriyorsa da, bu gruba giren gelirlerin GVK’nın mükerrer 80 ve 81’nci maddelerinde tahdidi olarak kazanç ya da iratlardan birine girmesi halinde diğer kazanç ve iratlar sınıfına giren “değer artış kazancı” ya da “arizi kazanç” olarak değerlendirilecektir. Diğer bir deyişle, ilk 6 gruba girmeyen bir gelirin vergilendirilebilmesi; ancak söz konusu gelirin “sair kazanç ve iratları” düzenleyen maddeler içinde belirtilmiş olmasına bağlıdır.

193 sayılı GVK’nın 37’nci maddesinde, her türlü ticari ve sınai faaliyetlerden doğan kazançların ticari kazanç olduğu belirtilmiş ve ayrıca 7 bent halinde sayılan faaliyetlerden elde edilen kazançların da her halde ticari kazanç sayıldığı belirtilmiştir. Ancak ticari ve sınai faaliyetlerin neler olduğuna dair belirleyici kriter ortaya konmamıştır. Bu nedenle, ticari faaliyetin kapsamının belirlenmesinde Ticaret Kanunu hükümlerinden yararlanmak gerekmektedir. Anılan Kanunun 3’üncü Maddesinde “*Bu Kanunda düzenlenen hususlarla bir ticari işletmeyi ilgilendiren bütün işlem ve fiiller ticari işlerdendir*” şeklinde hüküm altına alınmış ve aynı Kanunun 11’inci Maddesinde Ticari işletme, esnaf işletmesi için öngörülen sınırı aşan düzeyde gelir sağlamayı hedef tutan faaliyetlerin devamlı ve bağımsız şekilde yürütüldüğü işletme şeklinde tanımlanmıştır.

Bu durumda kişiler eğer bir kez ya da arizi olarak kripto para alıp satmış ve buradan bir gelir elde etmişse, bu kazanç ya değer artışı kazancı ya da arizi kazanç, sürekli olarak ve bir ticari organizasyon kapsamında kripto varlık alım satımı yapmışlarsa ticari kazanç hükümlerine göre vergilendirilecektir.

GVK’nın mükerrer 80’inci Maddesinde yer alan değer artış kazançları ile aynı kanunun 82’inci Maddesinde yer alan arizi kazançların ne-

ler olduğuna dair hükümlerin incelenmesinde, kripto paraların alım satımının değer artış kazancı ya da arizi kazanç olarak değerlendirilmesine imkan tanıyan bir hüküm yer almadığı görülmektedir. Bunun yanında kripto varlık alım satımı kazançlarının ticari kazanç olarak değerlendirilmesinde ise temel sorun; kazanç unsurunun ne olduğundan çok, kripto varlıkların emtia olarak kabul edilmesi ve buna bağlı kazancın ticari kazanç olarak değerlendirmesi halinde ortaya çıkacak olan kripto para teslimlerinin 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu’nun (KDV) konusuna girip girmeyeceği sorunudur. Zira KDV’nin 1’inci maddesinde Türkiye’de ticarî, sınai, zirai faaliyet ve serbest meslek faaliyeti çerçevesinde yapılan teslimlerin KDV’sinin konuna girdiği ve ayrıca 2’inci maddesinde trampanın da iki ayrı teslim hükmünde olduğu hüküm altına alınmıştır. Yasa hükümleri göz önüne alındığında kripto varlıkların alım satımının her iki taraf için teslim sayılacağı ve ayrı ayrı KDV’ye tabi tutulacağı sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu halde uygulamada birçok soru ve sorun ortaya çıkarabilecektir.

Kripto varlık alım satımına aracılık eden platformların faaliyetlerinin ticari kazanç olduğu ve elde ettikleri komisyon gelirlerinin KDV’sine tabi olduğu açıktır. Ancak bu varlıklara yatırım yapan kişilerin işlemlerinin KDV’ye tabi tutulması bir çok uygulama da sorununu beraberinde getirecektir ki, bu sebeple de görüş olarak kripto paraların emtia olarak değerlendirilmesi gerektiği görüşüne katılmıyoruz.

2.2- Kripto Paraları “Para” Olarak Değerlendiren Görüş

Kripto varlıkların sınıflandırılmasına ilişkin bir başka görüşte; özellikle bitcoin başta olmak üzere kripto paraların bir değişim aracı; yani para olarak değerlendirilmesi gerektiğine ilişkindir. Kripto paranın, para olarak tanımlanabilmesi için, paranın sahip olduğu birtakım işlevleri yerine getirmesi gerekmektedir. Bu işlevler genel

itibarıyla; değişim aracı olması, tasarruf ve yatırım aracı olması ve değer ölçüsü olma gibi işlevleridir.¹⁵

Avrupa Merkez Bankası (ECB) Başkanı Christine Lagarde, geçtiğimiz günlerde yaptığı bir açıklamada, kripto paralarla ilgili yeni bir düzenleme getirmeyi düşündüklerini ve yatırımcıları kripto paralar konusunda uyararak, son zamanlarda yüksek talep gören kripto paraların oldukça ‘spekülatif’ bir varlık olduğunu ve bir ‘para birimi’ olarak görülmemesi gerektiğini vurgulamıştı. Diğer ülke uygulamaları değerlendirildiğinde ise Avusturya, Kanada, Çin ve Endonezya kripto parayı emtia olarak kabul ederken daha istisnai olarak ise Belçika, İtalya ve Polonya gibi ülkeler ise kripto paraları “para” olarak kabul ettiği görülmüyor.¹⁶

Kripto paraların para olarak kabul edildiği durumda, ülkemiz için döviz niteliğinde olacak bu varlıkların alım satımında ortaya çıkan kur farklarına bağlı kazançların ve işlemlerin vergilendirilmesine ilişkin ne GVK ’da ne de KDV’de bir düzenleme bulunuyor. Peki bu durumda; aktifinde kripto bir varlık bulunduran bir işletme, bu varlıkları nasıl değerleyecektir? Bu halde 213 Sayılı VUK’un 289’uncu madde hükümlerine başvurmak gerekir. İlgili kanun madde metni: *“Bu bölümde yazılı olmayan veyahut yazılı olup da kendi ölçülerıyla değerlendirilmesine imkân bulunmayan iktisadi kıymetler varsa borsa rayici, yoksa mukayyet değerleri, o da yoksa emsal bedeliyle değerlendirir”* şeklindedir. Ülkemizde yabancı para borsası olmadığından kripto paralar madenin ikinci sırasında yer alan mukayyet değerle

yani bir iktisadi kıymetin muhasebe kayıtlarında gösterilen hesap değeri ile değerlendirilecektir. Bu nedendir ki, dönem sonunda aktifte yer alan kripto para, piyasa arz talep miktarlarına göre belirlenen değerinde ortaya çıkan artış veya azalış için değerlendirme yapılmasına gerek duyulmamaktadır.¹⁷

Bu noktada şunu da belirtmek gerekir ki, her ne kadar son dönemlerde kripto paralar yatırımcılar tarafından büyük ilgi görsün de, kripto paralar bir değişim aracı yani para olarak nitelendirilebilecek kadar kullanımdan oldukça uzak olduğu gibi bir rezerv özelliği taşımamaktadır. Yine son günlerde gündeme gelen konulardan biri de dünyaca ünlü mucit ve iş adamı Elan MUSK’ın halka açık şirketi TESLA için satın aldıklarını duyurdukları bir buçuk milyar dolarlık bitcoin alımına ilişkin şirketin son çeyrekte açıklanan finansal tablolarında bu varlığın bilançoda maddi olmayan duran varlık olarak sınıflandırıldığı görülmüştür.¹⁸ Dolayısıyla bir değişim aracı olma özelliğinden halen oldukça uzak olan ve bir kamu otoritesi tarafından regüle edilmemiş ve karşılık barındırmayan bu varlıkların para olarak sınıflandırılması gerektiği kanaatindeyiz.

TCMB da 16/04/2021 tarihinde yayımlanan “Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmamasına Dair Yönetmelik” hükümleri kripto varlıkları itibari para, kaydi para, elektronik para, ödeme aracı, menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracı olarak nitelendirilmeyen gayri maddi varlık şeklinde tanımlayarak kripto paraların “para” olarak sınıflandırılmayacağı görüşümüze paralel bir düzenleme yapmıştır.

¹⁵ Columbia University. “Can Cryptocurrencies Fulfil the Functions Of Money?” (www.capitalism.columbia.edu:https://goo.gl/Gkr1E2). Erişim Tarihi: 11 Mart 2021.

¹⁶ Deutsche Welle Türkçe. “Kripto Paralara Vergi Geliyor. Haber”. (<https://www.dw.com/tr/kripto-paralara-vergi-geliyor/a-56683872>) Erişim Tarihi: 15/03/2021

¹⁷ Yiğit YILDIZ. “Kripto Paraların (bitcoin) Vergilendirilmesi”. Vergi Raporu Dergisi Sayı.221. 201.) S. 47-48.

¹⁸ BloombergHT Haber Portalı. “Tesla’nın bilançosu Bitcoin kârını da ortaya çıkardı. Haber” (<https://www.bloomberght.com/tesla-ilk-ceyrekte-bitcoin-satti-2279172>). Erişim Tarihi: 08 Haziran 2021.

2.3- Kripto Paraları “Menkul Kıymet” Olarak Değerlendiren Görüş

Kripto paraların bir menkul kıymet olduğunu düşünenler, Bitcoin gibi kripto paraların finansal varlık olduğunu ileri sürmektedirler. 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu’nda menkul kıymetler; para, çek, poliçe ve bono hariç olmak üzere paylar, pay benzeri diğer kıymetler söz konusu paylara ilişkin depo sertifikaları ile borçlanma araçları veya menkul kıymetleştirilmiş varlık ve gelirlerle dayalı borçlanma araçları ile söz konusu kıymetlere ilişkin depo sertifikaları olarak tanımlanmıştır.

SPK’nun Bitcoin’in menkul kıymet olarak değerlendirilmesi fikrine olumsuz yaklaştığı, kripto varlıkların menkul kıymet olabilmesi için gerçek bir ürüne dayanması gerektiğini belirttiği biliniyor. Düşük ihtimal de olsa üç otoritenin (BDDK, SPK, TCMB) kripto paraların menkul kıymet olduğuna ilişkin bir tanımla ortaya çıkması halinde “yukarıdaki durumda herhangi bir değişiklik olur mu” sorusu önem arz ediyor.¹⁹

Bu kapsamda yine TCMB’nın 16/04/2021 tarihinde yayımlanan “Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmamasına Dair Yönetmelik” hükümleri göz önünde bulundurulduğunda kripto varlıkların, dağıtık defter teknolojisi veya benzer bir teknoloji kullanılarak sanal olarak oluşturulup dijital ağlar üzerinden dağıtımı yapılan, ancak itibari para, ki para, elektronik para, ödeme aracı, menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracı olarak nitelendirilmeyen gayri maddi varlık şeklinde yapmış olduğu tanım göz önünde bulundurulmalıdır. Bu tanıma göre TCMB kripto paraların bir menkul kıymet ya da diğer sermaye piyasası aracı da olmadığını belirtmektedir.

Ancak basında yer alan haberlere göre İstanbul 14. İcra Müdürlüğüne bir alacaklının borçluya ait kripto para borsasında bulunan kripto paranın haczine ilişkin başvurusunun İstanbul İcra Hukuk Mahkemesince yapılan değerlendirme sonucunda mahkeme tarafından menkul kıymet olarak değerlendirilen kripto paraya aracı borsa nezdinde haciz işlemi uygulanmıştır. Konunun borçlunun avukatı tarafından itiraza konu edilmesi üzerine ise İstanbul İcra Hukuk Mahkemesi, 19 Nisan’da Türkiye’deki kripto para piyasası için emsal teşkil edecek bir karar vererek kararda, İcra İflas Kanununun (İİK) 89/1.’inci maddesi kapsamında, alacaklı avukatının talebiyle şikayete konu haciz ihbarnamesinin düzenlendiğinin anlaşıldığı belirtilerek, şu ifadeler kullanılmıştır: *“Her ne kadar davacı, kripto paraların haczedilemeyeceğini iddia ederek şikayetçi olmuş ise de bu tür paraların da emtia ve menkul kıymetler kapsamında değerlendirilmesi gerektiği, bir çeşit dijital döviz veya sanal para olarak kabul edildiği, dolayısıyla haczedilebileceği anlaşıldığından şikayetin reddine dair karar verilmiştir.”*²⁰

İstanbul İcra Hukuk Mahkemesi kararından da anlaşılacağı üzere haciz işlemi uygulanan kripto paranın menkul kıymet olarak da değerlendirilebileceğini belirttiği açıktır. Dolayısıyla her ne kadar TCMB kripto varlıkların menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracı olmadığını düzenlemiş olsa da, halen bu varlıkların sınıflandırılmasında karışıklıkların yaşandığı ortadadır.

Kripto varlıkların menkul kıymet olarak değerlendirilmesi halinde ise, kripto paranın alım satım işlemleri GVK’nın konusuna gireceği tabiidir. Alım-satım işlemi sonucu elde edilen gelir ve kazanç önceki bölümlerde yer alan açıklamalar

¹⁹ Tamer TÜRKYILMAZ. “Kripto Para Kaynaklı Kazançlarda Vergileme”. (https://www.vergidegundem.com/tr_TR/makale?categoryName=Vergide&publicationNumber=1&publicationYear=2018&publicationId=4739474). Erişim Tarihi: 16 Mart 2021.

²⁰ CNN Türk Haber Portalı. “Kripto Paraya Nasıl Haciz İşlemi Uygulandı?. Haber”. (<https://www.cnnturk.com/ekonomi/kripto-paraya-nasil-haciz-islemi-uygulandi-istanbul-icra-hukuk-mahkemesinin-kararinin-gerekcesi>). Erişim Tarihi: 24 Nisan 2021.

çerçevesinde, duruma göre ticari kazanç, arızı kazanç ya da değer artış kazancı olarak, kripto para alım satımına aracılık edenlerin ve borsalarının elde ettikleri komisyon gelirlerinin ise ticari kazanç olarak belirtilmiştir.

Kripto varlıkların menkul kıymet olarak sınıflandırılmasının sağlayacağı önemli bir uygulama kolaylığı ise, menkul kıymet tesliminin KDV'sinden istisna edilebilme imkanındır. KDV'nin 17/4-g maddesi ile Sermaye Piyasası Kanununa tabi birçok menkul kıymet KDV'den istisna edilmiş bulunmaktadır. Kripto para teslimlerinin de bu kapsamda değerlendirilmesi halinde, KDV uygulamasına gerek kalmayacaktır. Böylelikle kripto varlık işlemlerine bağlı ortaya çıkan kazançlar doğrudan vergilendirilirken, KDV uygulamasının yaratacağı hukuksal ve uygulama sorunları bertaraf edilecektir. Burada şunu da belirtmek gerekir ki bu husus kripto para alım satımı işleri devamlı suretle ticari kazanç kapsamında yapılacak işlemler için geçerlidir. Arızı ticari kazanç kapsamında yapılan kripto para alım satım işleri ile değer artış kazancı kapsamında değerlendirilecek kripto paralara yatırım işlemleri KDV 1'inci maddesi kapsamında KDV'sinin konusuna girmemektedir. Kripto para madenciliği işlemleri yapanlar ile kripto para alış satışına aracılık eden kişilerin/kurumların ise bu işlemlerinden elde edeceği kazançların Gelir ve/veya Kurumlar Vergisi kapsamında değerlendirileceği ve ayrıca yapmış oldukları teslimlere bağlı olarak ise de, KDV kapsamında vergilendirilmeleri gerektiği tabidir. Kaldı ki, hali hazırda kripto para alış satışına aracılık eden kişiler için uygulama da bu yöndedir.

Kripto varlıkların menkul kıymet olarak sınıflandırılmasının sağlayacağı vergi uygulama avantajlarından biri de, bu varlıkların alım satımına bağlı ortaya çıkan değer artış kazançlarının kaynakta vergileme suretiyle hazineye intikalinin sağlayacağı avantajdır. Kripto varlıklara yatırım yapan kişiler bu işlemlerini hali hazırda aracılık

hizmeti veren kişi ve kurumlar üzerinden yürütmektedir. Bu işlemlere aracılık kişi ve kurumların vergi mevzuatında yapılacak bir düzenleme ile kripto varlık kazançları üzerinden tevkifat yükümlülüğüne tabi tutulmaları ile kaynakta vergileme sağlanabilecektir. Ancak şunu da belirtmek gerekir ki, bu durumda kripto varlık alım-satımına aracılık eden bu kurumların SPK tarafından regüle edilerek aracı kurum lisanslamalarının yapılması gerekliliği ayrıca önem arz etmektedir. Zira kripto varlık alım satımına aracılık eden ve kendilerine borsa diyen kişi ve kurumların bu işlemlerinin bir kamu otoritesi tarafından özel olarak düzenleme ya da denetime tabi olmamasının yaratacağı sıkıntılar, kripto varlık piyasaları için yıkıcı etkide olabilir. Yine bu çalışmamızın hazırlık aşamasında dahi, birkaç kripto para borsası şirketin iflası ve yetkililerinin yüklü miktarda nakit ile yurt dışına kaçtıkları haberleri basında genişçe yer almaya başlamıştır.

Bu sebeptendir ki TCMB yönetmeliği hükümlerinden farklı olarak kripto varlıkların Sermaye Piyasası Kanunun yapılacak değişikliklerle menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracı olarak sınıflandırılması ve bu varlıkların alım satımına aracılık eden kişi ve kurumların diğer sermaye piyasası araçları alım satımına aracılık eden lisanslı aracı kurumların tabi olduğu regülasyona tabi olmaları gerektiğini düşünmekteyiz. Hatta bu varlıklara yatırım yapanların güvenlerinin tam olarak tesisi için bu varlıkların saklamacısı olarak Takasbank'ın devreye alınması da yerinde olacaktır. Böylelikle regüle edilmiş bir piyasada elde edilen kazançların vergilendirilmesi uygulamaları da oldukça verimli olabilecektir.

3- GENEL DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLER

3.1- Genel Değerlendirme

Daha önceki bölümlerde belirtildiği üzere, kripto paraların vergilendirilmesine ilişkin temelde üç yaklaşım söz konusudur. Bunlar kripto

paraların “emtia” olarak değerlendirilerek vergilendirilmesi, kripto paraların “para” olarak kabul edilip mevcut düzenlemeler çerçevesinde vergi dışında bırakılması ve kripto paraların “menkul kıymet” olarak sınıflandırılarak vergilendirilmesidir. Her bir görüşün dayandığı bir takım temel dayanak ve varsayımlar olmakla beraber, kripto varlıkların vergilendirilebilmesinde en gerçekçi yaklaşım bu varlıkların menkul kıymet olarak sınıflandırılıp vergiye tabi tutulması olacaktır. Çünkü özellikle kripto paraların “para” olarak sınıflandırılıp yasal düzenlemeler çerçevesinde vergi dışı bırakılması gerek kamu gelirleri açısından vergilendirilebilir büyük bir kaynağın göz ardı edilmesine sebep olacak gerekse vergilendirilmemiş bir kazanç unsuru söz konusu olduğundan gelir dağılımı adaletsizliğini körükleyebilecektir.

Bunun yanında kripto paraların emtia olarak sınıflandırılıp vergilendirilmesinde ise gelir vergisi bağlamında konu mevcut yasal çerçevede çözümlenebilir olsa da, KDV uygulaması bakımından bunun yepyeni sorunlar ortaya çıkaraacağı aşikardır. Bu sebeptendir ki, kripto paraların vergilendirilmesinde bu varlıkların menkul kıy-

met olarak sınıflandırılması yoluyla bu varlıkların alım satımı işi ile ticari organizasyon çapında ve sürekli olarak iştigal edenlerin ve kripto para madencilerinin ticari kazanç sahibi olarak, arızı iştigal edenlerin arızı ticari kazanç sahibi olarak, yatırım yapanların ise değer artış kazanç sahibi olarak vergilendirilmesi uygulaması en kolay olan yol olacaktır. Ancak özellikle arızı kazanç ya da değer artış kazancı olarak bu kazançların vergilendirilebilmesi için GVK’da düzenleme yapılması gerektiği tabiidir.

Kripto paraların bu şekilde vergilendirilmesinin yaratabileceği temel sakınca ise, bu varlıklara olan ilginin azalması ya da bu varlıklara yatırım yapmak isteyenlerin Türkiye’de bu varlık alımlarına aracılık eden kurumlar yerine, yurt dışı aracı kurumları kullanmak suretiyle kazançların gizlenmeye çalışması olacaktır. Bu kapsamda yurt içinde bu varlıklara yatırım yapmak isteyenlere aracılık yapan kurumlarla ilgili SPK’nın yapacağı düzenlemeler ile aracı kurum lisanslamalarının yapılması yerinde olacaktır. Bu kapsamda kripto varlıkların menkul kıymet olarak sınıflandırılması ile vergilendirilmesinde uygulanabilecek yöntemler Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1: Kripto Varlıkların Menkul Kıymet Olarak Sınıflandırılarak Vergilendirilmesi

Faaliyetin Türü “Menkul Kıymet”	Kazancın Türü	Tabi Olacağı Vergi
Kripto Para Madenciliği	Ticari Kazanç	Gelir Vergisi- KDV
Kripto Para Alım Satımı (Devamlı Olarak ve Ticari Organizasyon İçerisinde)	Ticari Kazanç	Gelir Vergisi
Kripto Para Alım Satımı (Arızı)	Arızı Ticari Kazanç	Gelir Vergisi
Kripto Para Yatırımı	Değer Artış Kazancı	Gelir Vergisi
Kripto Para Alım Satım Aracılığı (Aracı Kurum)	Ticari Kazanç	Gelir Vergisi-KDV

3.2- Öneri

Önceki bölümlerde yer alan değerlendirmeler ışığında kripto para işlemlerinin vergilendirilmesinde, kripto paraların menkul kıymet olarak sınıflandırılarak faaliyetin türüne göre kripto para madencileri ve kripto alım satımına aracılık

edenler için ticari kazanç kapsamında gelir ve katma değer vergisi; kripto para alım satımı işleri ile devamlı olarak ve bir ticari organizasyon çerçevesinde iştigal edenler için ticari kazanç kapsamında gelir vergisi; kripto para alım satımını arızı olarak yapanlar için arızı ticari kazanç

kapsamında gelir vergisi; kripto paraların yatırım amacıyla elde tutulması sonrası ortaya çıkacak kazançlar ise değer artış kazancı kapsamında gelir vergisi uygulaması yerinde olacaktır. Kripto para madencileri ile kripto para alım-satım araçları için mevcut yasal düzenlemeler çerçevesinde vergilendirme yapılmasında bir engel bulunmadığını düşünmekteyiz. Ancak kripto para alım satımı ile devamlı ya da arızı şekilde işgal edenler ile kripto para yatırımcıları için gerek GVK'nın ticari kazanç ve diğer kazanç ve iratlara ilişkin hükümlerinde gerekse KDV Kanunun vergiden istisna edilen menkul kıymet işlemlerine ilişkin hükümlerinde düzenleme yapılması gerekmektedir. Yapılacak yasal düzenlemelerde önceliğin Sermaye Piyasası Kanununda yapılacak değişikliklerle kripto varlıkların menkul kıymet tanımına eklenmesi olduğunu söyleye biliriz. Böylelikle kripto para alım satımı ile devamlı olarak işgal edenlerin ticari kazanç kapsamında gelir vergisine tabi tutulmasında GVK'nın 37/5'inci maddesi hükmü yeterli olacaktır. Önceki bölümlerde belirttiği üzere kripto para ticaretine Katma Değer Vergisi uygulamasının yaratacağı vergilendirme güçlüklerinden kaçınmak ve kripto varlık piyasasının hacminin olumsuz etkilenmesinin önüne geçmek adına da bu işlemlerin KDV'sinden müstesna edilmesi amacıyla Kanunun 17/4-g maddesi hükmünün değiştirilerek kripto varlıklar teslimi istisna kapsamında olan menkul kıymetler içerisinde sayılmalıdır.

Kripto para alım satımı işini sürekli ya da arızı olarak meslek edinmemiş kripto varlık yatırımcılarının vergilendirilmesinde GVK'nın Mükerrer 80'inci Maddesinin (1) fıkrasında hali hazırda menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından doğan kazançların değer artış kazancı olduğu hüküm altına alındığından, Sermaye Piyasası Kanununda yapılmasını önerdiğimiz değişikliklerle birlikte kripto para alım satımı ile arızı olarak işgal edenlerin ka-

zançlarından gelir vergisi alınabilecektir. Ancak bu nokta da kripto para alım satımı ile arızı işgal edenler ile bu varlıklara yatırım yapanların ayırımının yapılabilmesi için GVK Mükerrer 80'inci maddesi hükmünde hisse senetleri için öngörülmuş süreye benzer bir sürenin belirlenmesi yerinde olacaktır. Bu kapsamda hisse senetlerinde olduğu gibi iki yıldan kısa süreli elde tutulan ve ticari kazanç kapsamında değerlendirilemeyecek kripto para alım satım kazançlarının arızı ticari kazanç; iki yıldan fazla elde tutulanlarının ise, değer artış kazancı olarak vergilendirilmesi yerinde olacaktır. Şunu da belirtmek gerekir ki, hisse senetleri için söz konusu Kanun hükmünün öngördüğü istisna milli bir varlık niteliğinde olup kripto paralar için söz konusu olmamalıdır. Zira Tam mükellef kurumlara ait hisse senetlerinin vergi uygulaması bakımından yeri, kripto paralarla karşılaştırılmayacak kadar önemlidir.

Son olarak kripto para alım satımı işini bir ticari organizasyon bünyesinde ya da çapında olmadan arızı olarak yapanların elde edeceği kazançların vergilendirilmesi için ise, GVK'nın 82'nci maddesinin (1) fıkrasının arızı ticari muamelelerin icrasından doğan kazançlar kapsama almasından dolayı bir eksiklik görünmese de, bunun için daha önce belirttiğim gibi bu hükmün uygulanabilmesi için, öncelikle Sermaye Piyasası Kanunu'nda yapılacak değişikliklerle kripto paraların menkul kıymet sınıfına alınması gerekmektedir.

Kripto para kaynaklı değer artış kazançları, arızı kazanç ve sürekli alım satıma bağlı ticari kazançların vergilendirilmesinde vergi güvenliği açısından bir diğer önemli hususta, bu kazançların kaynakta vergilendirilmesi hususudur. Önceki bölümlerde belirttiğim üzere hali hazırda kripto varlık alım satımına aracılık eden ve bir düzenlemeye tabi olmayan kripto para borsalarının menkul kıymet aracı kurumların tabi olduğu düzenlemelere tabi tutulmasının bir avantajı

da aracılık ettikleri kripto varlık alım satımından doğan kazançlar üzerinden tevkifat yapma yükümlülüğüne tabi tutulmaları olacaktır. Bu kapsamda GVK'nın "Vergi Tevkifatı" başlıklı 94'üncü maddesine eklenecek bir bent ile kripto varlık işlemleri üzerinden doğan kazançlar üzerinden yaptırılacak bir tevkifat ile örneğin %15 verginin hazineye intikalinde etkinlik sağlanmış olacaktır. Tabi şunu da belirtmek gerekir ki, yapılan bu tevkifatların gerekmesi halinde verilecek yıllık gelir vergisi beyannamesinde mahsup edilebileceği tabiidir. Son olarak kripto para alım satımı işini Kurumlar Vergisine tabi kurumların yapması halinde ise kripto varlıkların menkul kıymet olarak sınıflandırıldığı varsayımı altında mevcut yasal düzenlemeler çerçevesinde kurum kazancı içerisinde vergilendirilmesinde bir sakınca bulunmadığı kanaatindeyiz.

SONUÇ

Kripto para konusu oldukça karmaşık ve mevcut vergi kanunlarıyla kavranması zor bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Dünya çok farklı bir yere giderken kripto parayı "emtia" olarak nitelendirmek, dünya gerçeklerinden kopmaya; "para" olarak değerlendirilmesi ise, kripto para piyasalarının kıyı ötesi işlemler niteliğinde bir vergi sığınağı özelliği kazanmasına neden olacaktır. Bu kapsamda düzenleyici kurumların konuyu dünyanın gerisinde kalmamızı engelleyecek ve vergi kaybına da neden olmayacak şekilde ele alması gerektiği ortadadır.

Bu anlamda durumu optimize edebilecek; yani kripto para kaynaklı kazançların vergi dışı kalmasını önlerken, aynı zamanda kişilere ağır vergisel ödevler yüklemeyen bir yapının kurulabilmesi adına kripto paraların menkul kıymet olarak sınıflandırılması suretiyle önceki bölümde ayrıntılı açıkladığımız şekilde yapılacak düzenlemelere, bu çerçevede yön verilmesi gerektiği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- T.C. HMB Basın Açıklaması. (<https://www.hmb.gov.tr/duyuru/basin-aciklamasi-6>). Erişim tarihi: 26 Nisan 2020.
- PEKŞEN. F. (2018). "Bilgisayar Programı Yazılımı, Web Tasarımı ve Uygulamaları Faaliyetlerinin Vergilendirilmesi". Vergi Raporu Dergisi. Sayı:23
- PEKŞEN F. ve diğerleri. (2020). Dijital Tanıtım ve Pazarlamada Sosyal Medyanın Rolü ve Vergilendirilmesi, Bilişim Çağında Vergi Hukuku. Ekin Yayınevi. Ankara
- Financial Action Task Force. "Kara Para Akılamayla Mücadele ve Terörizmin Finansmanı ve Yayılmasının Finansmanına İlişkin Uluslararası Standartlar (2019)". (<http://www.fatf-gafi.org>). Erişim Tarihi: 10 Mart 2021
- Avrupa Bankacılık Otoritesi (EBA). "Avrupa Komisyonu'na kripto varlıklar hakkında tavsiyeler içeren rapor" (2019) (<https://www.eba.europa.eu/eba-reports-on-crypto-assets>) Erişim Tarihi: 10 Mart 2021
- Avrupa Menkul Kıymetler ve Piyasalar Kurumu (ESMA). "Öncü coin Teklifleri ve Kripto Varlıklar". (2019) (https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/esma50-157-1391_crypto_advice.pdf). Erişim Tarihi: 10 Mart 2021
- ECB Kripto Varlıklar Görev Gücü. "Kripto Varlıklar: Finansal istikrar için çıkarımlar, para politikası, ödemeler ve piyasa altyapıları" (2019). (<https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecb.op223~3ce14e986c.en.pdf>). Erişim Tarihi: 10 Mart 2021
- Uluslararası Para Fonu. "Kripto Varlıkların Düzenlenmesi" (2020) (<https://www.imf.org/en/Publications/fintech-notes/Issues/2020/01/09/Regulation-of-Crypto-Assets-48810>). Erişim Tarihi: 10 Mart 2021
- Emrah Hakan AKİZ. "Kripto Paranın Vergilendirilmesi, Muhasebeleştirilmesi Ve Denetimi." İstanbul Ticaret Üniversitesi. İstanbul 2019. S. 8

- 16/04/2021 Tarih Ve 31456 Sayılı Resmi Gazetede Yayımlanan Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmamasına Dair Yönetmelik (www.tcmb.gov.tr) Erişim Tarihi:26 Nisan 2021
- ŞAHİN O.N. (2020). “TMS ve TFRS Işığında Muhasebe, Vergi ve Denetim Açısından Bitcoin ve Diğer Kripto Para Birimleri”. Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi. Sayı:2018/4
- KONUKSEVEN S. Ve ÖZEN T. (2018). 50 Yıllık Hayal Bitcoin. Kapital Medya Hizmetleri A.Ş.. İstanbul
- ŞAHİNÖZ E. ve GÜVEN V. (2018). *Blokzincir Kripto Paralar Bitcoin Satoshi Dünyayı Değiştiriyor*. Kronik Kitap İstanbul.
- Deutsche Welle Türkçe. “Kripto Paralara Vergi Geliyor. Haber”. (<https://www.dw.com/tr/kripto-paralara-vergi-geliyor/a-56683872>) Erişim Tarihi: 15 Mart 2021.
- 16/04/2021 Tarih Ve 31456 Sayılı Resmi Gazetede Yayımlanan Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmamasına Dair Yönetmelik (www.tcmb.gov.tr) Erişim Tarihi:26 Nisan 2021.
- Gelir İdaresi Başkanlığı Edirne Vergi Dairesi Başkanlığının 23/09/2020 tarih ve 60938891-120.01.02.09[GVK: 3-1]-E.33826 sayılı Özelgesi. (<https://gib.gov.tr/mirascilara-bitcoin-varligi-karsiliginda-odenecek-tutarin-veraset-ve-intikal-vergisi-yonunden>) Erişim Tarihi: 25 Nisan 2021
- Columbia University. “Can Cryptocurrencies Fulfil the Functions Of Money?” (www.capitalism.columbia.edu:https://goo.gl/Gkr1E2). Erişim Tarihi: 11 Mart 2021.
- YILDIZ Y. (2018). “Kripto Paraların (bitcoin) Vergilendirilmesi” Vergi Raporu Dergisi Sayı:221
- Tamer TÜRKYILMAZ. “Kripto Para Kaynaklı Kazançlarda Vergileme”. (https://www.vergidegundem.com/tr_TR/makale?categoryName=Vergide&publicationNumber=1&publicationYear=2018&publicationId=4739474) Erişim Tarihi: 16 Mart 2021.
- CNN Türk Haber Portalı. “Kripto Paraya Nasıl Haciz İşlemi Uygulandı?. Haberi”.(<https://www.cnnturk.com/ekonomi/kripto-paraya-nasil-haciz-islemi-uygulandi-istanbul-icra-hukuk-mahkemesinin-kararinin-gerekcesi>). Erişim Tarihi: 24 Nisan 2021.
- BloombergHT Haber Portalı. “Tesla’nın bilançosu Bitcoin kârını da ortaya çıkardı. Haberi” (<https://www.bloomberght.com/tesla-ilk-ceyrek-te-bitcoin-satti-2279172>). Erişim Tarihi: 08 Haziran 2021.
- Ntv.com.tr Haber Portalı. “Kripto parada toplam piyasa hacmi 2.5 trilyon doları aştı. Haberi.” (<https://www.ntv.com.tr/teknoloji/guncel-bitcoin-ethereum-ve-binance-coin-fiyatlari-kripto-parada-toplam-piyasa-hacmi-2-5-trilyon-dolari-asti,WrDF-Bc7K40uhc2ncGjluYA>). Erişim Tarihi: 10 Haziran 2021.